

https://fileview.fwdcdn.com/?url=https://mail.ukr.net/api/public/file_view/list%3Ftoken%3DEMUXR_F6pkCfyBH1a9c0EARpQakIzJQS_F7d635HqgcGhTDhe425r1DCsneWSOr-e894KmTd3yOSzA9MGvBaRSLloFi2ER1NyodQ: EWh-aEHVCVluSMZV%26r%3D1697209238909&default_mode=view&lang=ru#start=0

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ ФУНКЦІЙ СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА З ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Крячко Іван,

науковий співробітник

відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти

Інституту педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

 astroosvita@gmail.com

В умовах воєнного часу, коли докорінно змінилися традиційні освітні комунікації, зазнають трансформації методи, форми й засоби організації навчання шкільних предметів. Широке використання дистанційного навчання, зокрема, й в асинхронному форматі, висуває нові вимоги до навчально-методичного забезпечення та зумовлює зміну його дидактичних функцій. Посилиться його спрямування на забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії та самонавчання здобувачів загальної середньої освіти.

З огляду на це, динамічно розвивається й система дидактичних функцій шкільного підручника з природничих предметів. У нових умовах вона стає все більш відкритою, що актуалізує необхідність конкретизації провідної дидактичної функції і механізмів її узгодження з іншими як умову функціональної спрямованості навчальної книжки на досягнення обов'язкових результатів навчання як стратегічної мети природничої освітньої галузі (Головко & Крячко, 2022).

Однією з пріоритетних стає функція індивідуалізації навчання як дієвий механізм реалізації особистісно зорієнтованого навчання. Вона тісно пов'язана з диференціацією, що забезпечується системами різнорівневих вправ і завдань для формування предметних і ключових компетентностей та оцінювання навчальних досягнень, особливостями методичного апарату підручника, його функціональними взаємозв'язками з іншими і складниками дидактичного забезпечення, сучасними цифровими освітніми ресурсами.

Сучасний підручник у розвитку інтелектуальних здібностей учнів максимально орієнтується на особистісні характеристики та запити здобувачів освіти, мотивує до навчально-пізнавальної дослідницької діяльності. Оскільки суттєво зростає обсяг та вага самостійної роботи учнів, особлива увага має приділятися як формі, так і способам подання навчального матеріалу, його компетентнісній та особистісній спрямовано-

сті, емоційно-ціннісному насиченню, що забезпечуватиме формування громадянських і соціальних компетентностей, виховання поваги до українського народу та усвідомлення його ролі у розвитку світової наукової думки.

В умовах зміни способів і засобів комунікацій суб'єктів освітнього процесу якісно трансформується комунікативна функція сучасного підручника. Його роль як комунікаційного хабу, що забезпечує зворотній зв'язок педагога та учня, зростає під час асинхронного навчання, коли безпосередня взаємодія неможлива з огляду на об'єктивні обставини. При цьому важливо, щоб ці комунікації мали особистісне спрямування. Досягти цього вдається, якщо увести до методичного апарату навчальної книжки сучасні засоби комунікацій та цифрової підтримки навчання (технології QR-кодів, гіперпосилання на цифрові платформи супроводу освітнього процесу, елементи доповненої реальності, цифрові бібліотеки наочностей та віртуальні лабораторії тощо).

Зростає й роль підручника як інструмента контролю та оцінювання навчальних досягнень, моніторингу самостійності виконання учнями завдань (Головко & Крячко, 2015).

Зміщення акцентів в освітньому процесі з формування предметних на ключові компетентності, провідною з яких є компетентність у галузі природничих наук, техніки та технологій, зумовлює необхідність удосконалення апарату контролю та самоконтролю ключових умінь і навичок, що складають їх основу. Підручник має містити різнорівневі вправи та завдання, що реалізують ідею індивідуалізованого контролю та оцінювання обов'язкових результатів навчання як особистісних досягнень здобувачів освіти. Відповідно до концептів розбудови Нової української школи підручник має реалізовувати й функції конкретизації обов'язкових результатів навчання, формувально-го оцінювання, діагностики та компенсації освітніх втрат.

Якщо для учня сучасний підручник є навігатором, засобом удосконалення методів пізнання явищ природи, самоосвіти та інтелектуального розвитку, то для педагога він розглядається й як інструмент управління процесом навчання, моніторингу особистісних здобутків здобувачів загальної середньої освіти та коригування способів їх досягнення.

Сучасний підручник, з огляду на його поліфункціональність, має стати стрижневим, системотвірним складником дидактичного комплексу, який поєднує різні види навчально-методичного забезпечення, засоби комунікацій, цифрові освітні ресурси та платформи, органічно інтегрується до методичних систем компетентісно орієнтованого навчання.

Використані джерела

- Головко, М.В., & Крячко, І.П. (2022). Дидактичні функції сучасного підручника астрономії в умовах дистанційного навчання. *Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць*, 29, 43–51
- Головко, М. В., & Крячко, І. П. (2015). Модель підручника астрономії профільного рівня. *Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць*, 15(1), 127–136.